

Alternatīvie enerģijas resursi - ar skatu nākotnē

Daiga Stokenberga

3.aprīlis 09:50, 2009

Uzņēmuma SIA "LENKAS ENERGO" vadītājs Eldars Bagirovs ir pārliecināts: ja valdība tos miljonus, kurus tā plāno iztērēt jaunas megaelektrostacijas būvniecībai, ieguldītu mazā biznesa attīstībā enerģētikas jomā, tiktu sasniegts tas pats rezultāts attiecībā uz ieviešamajām jaudām, bet izejvielu imports samazināts līdz nullei.

Tas ir reāls ceļš uz valsts ekonomikas atveseļošanu, jaunu darba vietu izveidošanu un importa-eksporta bilances normalizēšanu, ko pašreiz apdraud preču un pakalpojumu iepirkšana no ārzemēm.

SIA "LENKAS ENERGO" īpašumā ir šobrīd lielākā vēja elektrostacija Latvijā ar nominālo jaudu 2 MW, kas uzstādīta Liepājas rajona Vērgales pagastā. Būvniecības procesā atrodas vēl vairākas mazas jaudas vēja elektrostacijas Kurzemē, jūras piekrastē. Par savu pieredzi alternatīvās enerģētikas ražošanā, kurā vērojamas milzīgas pretrunas starp valdības deklarētajiem mērķiem un tās reālo darbību, Eldars Bagirovs pastāstīja Neatkarīgajai Rīta Avīzei.

"Patiesībā atrast vēja elektrostaciju būvniecībai piemērotu zemes gabalu nav nemaz tik vienkārši," stāsta E. Bagirovs. "Izvēlētajai teritorijai ir jāatbilst vairākiem būtiskiem kritērijiem: piemērots vēju režīms; zemes izmantošanas mērķis saskaņā ar pagasta teritorijas plānojumu (vēja elektrostaciju būvniecībai var tikt izmantota lauksaimniecības zeme, kura arī pēc elektrostacijas būvniecības var tikt izmantota šiem mērķiem); pietiekams attālums no dzīvojamajiem rajoniem; vietējās pašvaldības lojāla attieksme; iespējas elektrostaciju pieslēgt elektrotīkliem, jo pieslēguma izmaksas ir atkarīgas gan no tā, cik tālu no elektrostacijas ir piemērota līnija, gan no līnijas kvalitātes; zemes gabala platība un konfigurācija."

Kādēļ, izvēloties iekārtas, jūs priekšroku devāt 2 MW vēja elektrostacijai?

– Jo lielāka ir vēja ģenerators uzstādītā jauda, jo efektīvāk un racionālāk tiek izmantota zeme. Eiropā vēja elektrostaciju ražošana attīstās, arvien vairāk palielinot staciju jaudu – jau ir elektrostacijas ar nominālo jaudu līdz 5 MW.

Mēs izvēlējamies vēja elektrostaciju (VES) ar nominālo jaudu 2 MW, vadoties no mums pieejamajiem finanšu līdzekļiem. Ņemot vērā pašas iekārtas cenu, izmaksas projektēšanai, piebraucamo ceļu un pamatu būvniecībai, elektropārvades līnijas rekonstrukcijai, kopējās mūsu projekta izmaksas sastādīja 1750 eiro par 1 KW uzstādītās jaudas, kas principā atbilst vidējiem rādītājiem – no 1,5 līdz 2 tūkstošiem eiro par kilovatu. Jo lielāka elektrostacijas uzstādītā jauda, jo zemākas ir izmaksas par vienu jaudas vienību.

Ogļu elektrostacija ar nominālo jaudu 400 MW, kuras būvniecības iespējas tiek apspriestas valdības līmenī, mums izmaksās apmēram 600 miljonus eiro, kas arī sastāda 1,5 tūkstošus eiro par kilovatu. Taču šīs elektrostacijas ekspluatācija saistīta ar vairākām problēmām: nepieciešamība iepirkt un importēt izejvielu, CO2 izmeši apkārtējā vidē, izdedžu utilizācija. Mūsu elektrostacija uzsāka darbu 2008. gada vasarā, šīnī laika posmā mēs esam saražojuši un nodevuši tīklā apmēram ap 2 miljoniem kWh – šādu elektroenerģijas daudzumu iespējams saražot, sadedzinot ap 600 tonnām ogļu.

Tādā veidā vēja elektrostacijas, kas nenodara kaitējumu apkārtējai videi, pēc izmaksām ir līdzvērtīgas tradicionālajām enerģijas iegūšanas metodēm.

Kādēļ jūs izvēlējāties Vērgales pagastu?

– Vērgales pagasts atrodas Baltijas jūras krastā starp Liepāju un Pāvilostu. Pusgada laikā veiktie vēja ātruma mērījumi mūsu vēja elektrostacijā 80 metru augstumā parāda vidējo vēja ātrumu – 8 m/sek., kas atbilst mūsu prognozēm saskaņā ar Latvijas vēju karti (www.windenergy.lv). Saskaņā ar šo karti īpaši labvēlīga

vēja elektrostaciju būvniecībai ir tieši piejūras zona 5–10 km platumā no Kolkas līdz Rucavai.

Vai Latvijā tiek apspriestas iespējas vēja elektrostaciju uzstādīšanai jūrā un kāds ir jūsu viedoklis šinī jautājumā?

Cik man zināms, Latvijā šobrīd nav normatīvo aktu, kas reglamentētu būvniecību jūras šelfā. Šādu projektu realizācija var būt pa spēkam tikai ļoti lielām kompānijām, kuras ir spējīgas iniciēt attiecīgu lēmumu pieņemšanu valstiskā līmenī. Ir acīmredzams, ka jūras šelfa vēja enerģijas potenciāls ir jāizmanto. Bet tanī pašā laikā es nedomāju, ka vēja enerģijas attīstība jāsaista tikai ar lielajiem projektiem, uzsvars arī šinī jomā ir jāliek uz mazā un vidējā biznesa attīstību.

Cik lielā mērā, jūsuprāt, šodien tiek izmantots vēja enerģijas potenciāls? Kādēļ tā apguve nenotiek tik ātri?

– Kopējā visu uz šo brīdi uzstādīto vēja elektrostaciju nominālā jauda ir 30 MW. Rīgas Tehniskās universitātes Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūts tā vadītājas Dagnijas Blumbergas vadībā ir izskaitļojis, ka mūsu valsts vēja enerģijas potenciāls ir apmēram 1000 MW uzstādītās jaudas. Respektīvi, vēja enerģijas potenciāls šobrīd vispār netiek izmantots.

Iemeslu tam ir daudz:

nepareiza stratēģija – ja valsts uzstādītu mērķi visu importējamās elektroenerģijas apjomu aizstāt ar elektroenerģiju, kas saražota, izmantojot vietējos atjaunojamos energoresursus, šīs nozares attīstība kļūtu daudz dinamiskāka.

valsts ierēdņu skeptiska un vienaldzīga attieksme pret vēja enerģiju. Tiek uzskatīts, ka vēja elektroenerģijas ražošana ir lieks slogs valsts budžetam, taču tas ir primitīvs un virspusējs viedoklis.

mazais bizness netiek uzskatīts par nopietnu sadarbības partneri atjaunojamās enerģētikas jomā un netiek pilnībā iesaistīts šīs jomas attīstībā.

ir nepieciešams vienkāršs un skaidrs mehānisms saražotās atjaunojamās elektroenerģijas pārdošanai par taisnīgu cenu.

Valsts ierēdņu plāni acīmredzot ir saistīti ar megaprojektu attīstību. Tiek runāts par ogļu stacijas būvniecību, par gāzes stacijas būvniecību, par nepieciešamību uzcelt abas šīs stacijas vai piedalīties atomstacijas izveidošanā. Tanī pašā laikā nevienam neienāk prātā iet pa citu, manuprāt, daudz efektīvāku, ceļu un līdzfinansēt mazo (līdz 20 MW uzstādītās jaudas) elektrostaciju būvniecību. Šādā veidā īsā laika posmā iespējams kompensēt nepietiekošās jaudas un mazināt valsts riskus. Vienīgais nosacījums līdzfinansējuma saņemšanai varētu būt jaunu ražošanas iekārtu izmantošana, kurās enerģija tiek ražota no vietējiem (piemēram, kūdra) un atjaunojamiem (piemēram, vējš, saule, biogāze, biomasa) energoresursiem.

Ja šos projektus līdzfinansētu pēc vienkārša principa – 1000 eiro par 1 KW uzstādītās jaudas (kas sastādītu no 50 līdz 70 procentiem kopējo izmaksu), tad par 600 miljoniem eiro varētu iegūt papildus 600 MW ģenerējošās jaudas, kas tiktu ieviestas vienmērīgi visā valsts teritorijā, piesaistīt nozares attīstībai privāto kapitālu, attīstīt jaunas darba vietas utt.

Kā atšķiras valdības deklarētā un reālā pieeja alternatīvās enerģijas attīstībai?

– Deklarētā pieeja ir atkarīga no mūsu valdības vēlmes parādīt Eiropas Savienībai, ka arī pie mums šinī nozarē notiek vai drīzumā sagaidāma attīstība. Reālo attieksmi var raksturot kā Eiropas Savienības politikas ignorēšanu šinī jomā.

Piemēram, mūsu projekts tika realizēts, rēķinoties ar to, ka Ekonomikas ministrija pildīs 2007. gada 24. jūlija MK noteikumu nr. 503 Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus normas, kas nosaka vēja elektroenerģijas obligāto iepirkumu, saskaņā ar kuru 2008. gadā bija jāiepērk 193 154 MW, bet 2009. gadā jau 295 750 MW vēja elektroenerģijas, taču līdz šim brīdim tas

nenotiek.

Šinī situācijā mēs esam spiesti saražoto elektroenerģiju pārdot brīvajā tirgū, bet arī tas izrādās tikai deklarēts. Nav vienkārša un skaidra mehānisma, kā elektroenerģiju pārdot patērētājam, tāpēc atliek to piedāvāt tikai lielajiem tirgotājiem Latvenergo vai Eesti Energy.

Ir zināms, ka elektroenerģijas vairumtirdzniecības iepirkuma cena dotajā brīdī ir 45 eiro par MWh, bet pēc Ignalinas elektrostacijas slēgšanas šī cena var augt līdz 65–70 eiro par MWh. Elektroenerģija no mūsu uzņēmuma tiek iepirkta par cenu, kas ir stipri zemāka par vairumtirdzniecības cenu. Šādos apstākļos vēja enerģijas attīstība diemžēl nav iespējama.

Bet tanī pašā laikā ir vērojama ļoti liela vietējo uzņēmēju interese par šo biznesu. Pēc mūsu elektrostacijas uzcelšanas daudzi mums zvana, brauc pie mums, interesējas par mūsu pieredzi. Tas, manuprāt, ir ļoti apsveicami, taču valstiskā līmenī vajadzētu padomāt, kā novirzīt šo uzņēmēju interesi konstruktīvā virzienā. No tā mūsu valsts var tikai iegūt. Dotajā brīdī ir izsniegtas licences elektroenerģijas ražošanai vēja elektrostacijās uz apmēram 300 MW uzstādītās jaudas, taču ir noteiktas kvotas uz saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros uz apmēram 700 MW stundām saražotās elektroenerģijas gadā. Tas nozīmē, ka liela daļa no tiem, kas vēlas nodarboties ar vēja elektroenerģijas ražošanu, nesaņems normālu tarifu un, iespējams, nerealizēs savus projektus. Varbūt ir vērts noņemt jebkurus ierobežojumus un izdomāt, kā izmantot zaļās enerģijas pārpalikumu, ja tāds izveidosies?

Un paskatieties, kāds atbalsts no Eiropas Savienības līdzekļiem tiek plānots vēja elektrostaciju attīstībai – tikai 10 miljoni eiro no četriem miljardiem. Bet tanī pašā laikā nozarēs, kurām piešķirts daudz vairāk līdzekļu, vērojama kavēšanās šo līdzekļu apgūšanā. Tādēļ varbūt ir vērts novirzīt šos līdzekļus atjaunojamās enerģētikas attīstībai, ja jau tieši šinī nozarē ir vērojama uzņēmēju aktivitāte?

Iespējams, ir vērts Eiropas Savienības līmenī pacelt jautājumu par to, ka Latvija varētu kļūt par valsti, kas specializējas zaļās enerģijas ražošanā, un no visa valstī patērējamā elektroenerģijas apjoma saražos nevis 49% (kā tas plānots līdz 2020. gadam), bet 200–300% atjaunojamās elektroenerģijas? Elektroenerģijas pārpalikumu (pa kabeli uz Zviedriju) varētu garantēti iepirkt Eiropas Savienība. No tā, manuprāt, ieguvēji būtu visi: gan Eiropas mūsdienīgo iekārtu ražotāji, kas šeit atradīs papildus noieta tirgu, gan bankas, kas iegūs papildus prioritāti – ražošanas attīstība, gan Latvija, kas iegūs papildus eksporta iespējas (kas uz šo brīdi, nav noslēpums, ir visai ierobežotas), gan enerģētikas nozare kopumā.

Vai Latvija var kļūt par bāzi vēja elektroenerģijas iekārtu attīstībai (iekārtu ražošana vai komplektācija, remonts, konsultācijas)?

– Gribu atgādināt, ka pirmās republikas laikā VEF rūpnīcā tika ražoti vēja ģeneratori. Tas ir ļoti interesants fakts.

Mūsu elektrostacijas būvniecībā piedalījās daudzas vietējās firmas. SIA AT un partneri izveidoja ļoti sarežģītu vēja elektrostacijas pamatu konstrukciju, pašlaik šis uzņēmums veido pamatus trijām mūsu elektrostacijām, kuru jauda ir 250 kW. Auglīga sadarbība mums ir izveidojusies ar SIA "OMS", kuri veica elektropārvades līnijas kapitālu rekonstrukciju 25 km garumā, kas bija nepieciešams mūsu elektrostacijas pieslēgšanai tīkliem. Dotajā brīdī šis uzņēmums apgūst jaunu darbības veidu – vēja elektrostaciju servisa apkalpošana; uzņēmuma speciālisti tika apmācīti pie mūsu elektrostacijas ražotāja – vācu uzņēmuma DEWIND.

Alternatīvās enerģijas attīstība nenoliedzami atstās pozitīvu iespaidu arī uz saistīto nozaru darbību. Pāreja no tradicionālo energoresursu, kuru pie mums nav, izmantošanas uz atjaunojamiem enerģijas avotiem varētu kļūt par sava veida nacionālo ideju, nozari, kurā attīstīties uzņēmējdarbībai. Atjaunojamās enerģijas ražošana, aizstājot importu, pozitīvi iespaidos valsts iekšējā tirgus rādītājus. Lai arī šī elektroenerģija sākotnēji var būt nedaudz dārgāka, to ražos mūsu pašu uzņēmēji mūsu pašu valstī, izmantojot vietējos resursus, attiecīgi palielinot gan jaunu darba vietu skaitu, gan nodokļu iemaksas valsts budžetā, attīstīsies paralēlās nozares, tiks rekonstruētas elektropārvades līnijas.

Jaunievlētais ASV prezidents, runājot par iespējamo izeju no krīzes, aicināja veidot miljoniem jaunu darba vietu atjaunojamās enerģijas ražošanas nozarē. Varbūt arī mūsu valdības pārstāvji spētu ieraudzīt iespēju atveseļot mūsu valsts ekonomiku, attīstot atjaunojamās enerģētikas ražošanu?

© nra.lv 2001-2008